

Neki aspekti tradicijske glazbe Boljunštine). Dražen Vlahov je kao jedan od najboljih poznavatelja glagoljice evidentirao glagoljske epigrafske spomenike u Boljunu (prilog *Glagoljski natpisi u boljunskoj župnoj crkvi svetog Jurja*). Povjesničar umjetnosti Josip Šiklič donosi opis boljunske župne crkve i njenog inventara (prilog *O boljunskoj župnoj crkvi svetog Jurja*).

U knjizi je uz životopis Frana Novljana kojeg je sastavio Ferdo Tončinić objavljen i Novljanov osvrt na vlastiti sakupljački i zapisivački rad te bilješka o kazivačima i boljunskom narječju. Novljanovi kazivači uvršteni su i u poseban popis na samom kraju izdanja zajedno s odabranim pismima i fotografijama iz zbirke arhiva Odsjeka za etnologiju Hrvatske Akademije. Posljednje stranice knjige zauzimaju zajednička bibliografija te dulji sažeci na talijanskom i engleskom jeziku.

Ovakvo kritičko izdanje etnološke i folklorističke građe koja je bilježena u vremenskom diskontinuitetu od šezdeset godina, ostvarilo se u okviru međuinstitucionalne suradnje i uz potporu Općine Lupoglav te je od iznimnog značaja ne samo za lokalne baštinike ovog nasljeđa, nego i za sve buduće stručnjake, znanstvenike i istraživače raznih profila koji se bave suvremenim interpretacijama istarskog tradicijskog života, kulture i običaja.

Klementina Batina

Dobroslav Bono Nedić i Petar Draganović
TOLIŠKI KRAJ KONCEM 19. I POČETKOM 20. STOLJEĆA.
Zbornik za narodni život i običaje 57., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Franjevački samostan u Tolisi, Zagreb i Tolisa, 2014., 661 str.

Knjiga *Toliški kraj koncem 19. i početkom 20. stoljeća* prva je u nizu interdisciplinarno priređenih kritičkih izdanja rukopisnih etnoloških monografija iz arhiva Odsjeka za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koja se objavljuje u *Zborniku za narodni život i običaje*, kojem je glavni urednik akademik Ivan Cifrić. Hrvatska akademija je od osnutka *Odbora za narodni život i običaje* 1888. godine upravljala projektom u svrhu *sabiranja* (zapisivanja) *folklorne* i *narodoznanstvene* građe te njenog objavljivanja u publikaciji *Zbornik za narodni život i običaje (južnih Slavena)* od 1896. godine do danas. Franjevac Dobroslav Bono Nedić (1841.-1903.) i učitelj Petar Draganović (1878.-1921.) ubrajaju se u najranije Akademijine suradnike koji su po napatku dr. Antuna Radića (*Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu*, 1897.) bilježili različite aspekte tradicijske kulture toliškog kraja kao dijela regije Bosanske Posavine na granici s Hrvatskom. Nedićevi i Draganovićevi rukopisi priređeni su i objavljeni u okviru zajedničke suradnje Franjevačkog samostana u Tolisi i Hrvatske Akademije.

Dobroslav Bono Nedić autor je etnografije *Narodni život i običaji u Tolisi i okolicima* (1898.-1902.) koja na 300 rukopisnih stranica dosljedno slijedi strukturu Radićeve *Osnove* detaljno opisujući različite aspekte lokalne tradicijske kulture: I DIO - 1. Priroda oko čovjeka, 2. Tjelesni

ustroj naroda, 3. Jezik; II DIO - 4. Životne potrepeštine, 5. Rad; III DIO - a) *Narodno srce*: 6. Život, 7. Pravo, 8. Običaji, 9. Zabave, b) *Narodna duša*: 10. Poezija, 11. Vjerovanja, c) *Narodna pamet*: 12. Iskustvo, znanje i mudrovanje. Priređivači ovog izdanja su u originalni rukopis inkorporirali Radićeva pitanja kako bi omogućili bolju preglednost opsežnog teksta. U izdanje su uvrštene i Nedićeve *Četiri muške pjesme iz Brčkoga u Bosni* koje je zabilježio 1887. godine temeljem *Poziva za sabiranje hrvatskih narodnih pjesma* Matice hrvatske (1877.).

Petar Draganović je drugačije pristupio etnografskom radu u odnosu na Nedića. U rukopisu *Narodni život i običaji u Matičima* (1907.-1912.) djelomično je obradio Radićevu *Osnovu* kroz slijedeća poglavlja: I. Tjelesni ustroj naroda; II. Bolesti; III. Kuća i dvorište; IV. Koljeba ili stan; V. Hrana i posuđe; VI. Odijelo i obuća; VII. Nakit i češljanje; VIII. Ogrjev i posvjet; IX. Pušenje; X. Lijekovi (Vraštva); XI. Kako se liječi koja bolest?; XII. Ženske rukotvorine. Životne običaje oko sklapanja braka opisao je u rukopisu *Ženidba: Narodni običaji u Matičima (Bosna)* (1907.). Tekstove dvaju etnografa analizira dr. sc. Jakša Primorac u studiji *'Sad se svit odveć podigo na modu'*. *Bosanka Posavina očima Bone Nedića i Petra Draganovića* iz povijesne i etnološke perspektive. Priređivačeva namjera bila je predočiti velike političke, demografske, kulturne i društvene promjene u Bosanskoj Posavini od završetka vladavine Osmanskog Carstva 1878. do vremena neposredno pred Prvi svjetski rat koje se paralelno mogu iščitati i u Nedićevoj i u Draganovićevoj građi. Primorac analizira međuseoske i međuetničke odnose u Bosanskoj Posavini, lokalnu

upravu i državnu administraciju, razvoj gospodarstva, strukturu obiteljskog života, patrijarhat, spolnost, sklapanje braka, kulturu stanovanja i prehrane, a posebnu pozornost posvećuje kulturi odijevanja, zdravlju, higijeni, tradicijskoj medicini te kao vrstan etnomuzikolog tradicijskom glazbovanju i plesanju.

Drugi priređivač ovog izdanja fra Zvonko Benković autor je etnološke studije *Narodni život i običaji u toliškom kraju u zapisima Bone Dobroslava Nedića i Petra Draganovića*. Benković u uvodnom dijelu iznosi osnovne podatke o povijesti župe Tolisa te o životu i djelu dvojice zapisivača u kontekstu njihovih profesija i sudionitva u lokalnoj kulturi. Dalje analizira utjecaje Antuna Radića i njegove *Osnove* na Draganovićev i Nedićev etnografski rad. Benković zaključuje kako Nedić u potpunosti slijedi zadani Radićev obrazac, ali se u njegovu pisanju značajno osjeća „umjetnička“ sloboda etnografa književnika.

Draganović pak, s druge strane, djelomično obrađuje *Osnovu*, ali tom poslu pristupa dublje, preciznije i slojevitije u odnosu na Nedića stvarajući svojevrsne manje leksikone pojmova iz područja tradicijske kulture toliškoga kraja.

Priređivači su ujedno i autori opsežnog *Rječnika* koji osim što upućuje na značenja manje poznatih riječi i izraza svjedoči i o bogatstvu jezičnog idioma toliškog kraja. *Jezičnu napomenu* sastavile su jezične savjetnice dr. sc. Irena Miloš i prof. Josipa Dragičević kako bi opisale načela koja su se primjenjivala tijekom filološko-dijalektološke obrade Draganovićevih i Nedićevih rukopisa odnosno kako bi uputile na nužne intervencije koje su dosljedno provodili priređivači tijekom rada na ovim rukopisima. Nakon *Rječnika* slijedi prilog

koji sadrži 45 odabranih fotografija iz arhiva franjevačkog samostana u Tolisi (druga pol. 19. - prva pol. 20. stoljeća) te dulji sažetak na engleskom jeziku.

Knjiga *Toliški kraj koncem 19. i početkom 20. stoljeća* u kojoj se po prvi puta objavljuje etnološka i folkloristička građa koja je nastala prije više od stotinu godina veoma je aktualna i u današnjem vremenu u kojem nam, kako navodi Primorac, lokalni zapisivači „iscrtavajući svoje etnografske slikovnice“ otkrivaju „djeliće svoga unutar-njeg svijeta i njegove različite refleksije na vanjski svijet, odnosno na društvo u kojem su živjeli“.

Klementina Batina